Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave.

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXI. Cena lista je $6.00 Entered as second-class matter January 16, 1908, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO, ILL., PONDELJEK, 13. MARCA (MARCH 13), 1939 Subscription $6.00 Yearly STEV.—NUMBER 50

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

OBSEDNO STANJE V GLAVNEM MESTU SLOVAKIJE

Vojaške čete zastražile vladna poslopja

NACIJSKI TISK NAPADA ČEHE

Berlin, 12. marca. — Nov kabinet avtonomne Slovakije je bil včeraj formiran v Bratislavi, ker je praška vlada oklicala obsedno stanje po demonstracijah, v katerih so Slovaki zahtevali popolno neodvisnost. Načelnik nove vlade je Karl Sidor, reprezentant Slovakov v centralni vladi.

Bratislava, Slovakija, 11. marca. — Praška vlada je sinoči oklicala obsedno stanje v Bratislavi, glavnem mestu avtonomne Slovakije, in poslala vojaške čete, ki so zastražile vladna poslopja in elektrarne. Eden otrok je bil ubit in več oseb ranjenih v prvem spopadu med slovaškimi separatisti in vojaštvom.

Obsedno stanje je bilo razglašeno po demonstracijah za neodvisnost Slovakije. Vse kaže, da se slovaški naciji pripravljajo na puč. Razvoj situacije zavisi predvsem od Hitlerja, ki podpira slovaške separatiste. Gotovo je, da bo češka vlada strla upornо gibanje, če ne bodo Slovaki dobili pomoči od nemškega diktatorja. Vprašanje je zdaj le, kaj bo storil Hitler, čigar čete so koncentrirane na drugi strani reke Donave.

Konflikt med Slovaki in Čehi se je poostril, ko je Emil Hacha, predsednik češkoslovaške republike, odstavil Jožefa Tisa, slovaškega premierja. Tiso je duhovnik in vodja slovaške klerikalne stranke. Poleg premierja sta bila odstavljena Jan Pruzsinsky, ekonomski minister, in Ferdinand Durchansky, delavski minister. Vsi so bili obdolženi agitacije, da pride Slovakija pod protekcijo nacijske Nemčije.

Karl Sidor, podpredsednik češkoslovaške vlade in reprezentant Slovakije v centralni vladi, se ni pridružil separatističnemu gibanju. On je naznanil formiranje novega slovaškega kabineta na podlagi obstoječe federalne ustave. V svojem govoru po radiu je apeliral na Slovake, naj bodo lojalni praški vladi in ne igrajo v roke sovražnikov, ki bi radi uničili republiko.

Berlin, 11. marca. — Nacijski tisk objavlja dolga poročila o demonstracijah v Bratislavi, v katerih so slovaški naciji kričali: "Slava Hitlerju!" Tisk je obdolžil Čehe kršenja slovaških pravic.

Dasi so konservativni nacijski krogi prej naglašali, da se Nemčija ne zanima za notranjo krizo v Češkoslovaški, so sinoči zavzeli povsem drugačno stališče. Postavili so se na stran odstavljenega slovaškega premierja in naznanili, da je Tiso poslal noto v Berlin, v kateri je apeliral za pomoč in protekcijo.

V Berlinu se širijo govorice, da je Hitler poslal ultimat pražki vladi, v katerem je zahteval takojšen odpoklic čeških čet iz Bratislave.

Durchansky, odstavljeni slovaški delavski minister, je pobegnil iz Bratislave na Dunaj, kjer je sinoči po radiu apeliral na slovaški narod, naj vztraja v borbi za neodvisnost. Dalje je rekel, da je bilo strmoglavljenje vlade premierja Tisa nelegalno.

Star nemški list prenehal izhajati

Berlin, 11. marca.—List Hamburger Nachrichten je prenehal izhajati po 147 letih obstanka. Ta je bil nekdaj glasilo "železnega kancelarja" Bismarcka.

Domače vesti

Obiski

Chicago. — Martin Skala iz Elyja, Minn., ki je bil delegat druge konvencije SNPJ leta 1905 v Chicagu, je 10. t. m. obiskal gl. urad SNPJ in uredništvo Prosvete. Ustavil se je v Chicagu na povratku iz Floride. Z njim vred je bil njegov sosed Frank Kalan.

Cankarjev glasnik

Chicago. — Cankarjev glasnik, mesečnik za leposlovje in pouk, ima v svoji marčevi številki sledečo vsebino: Kapitalistični evangelij na deželi (uvodnik), Etbin Kristan: Majkova uganka, O., da — Versailles (članek), Ivan Vuk: Industrija krvavega zlata, Potujoče vseučilišče, E. K.: Obujen spomin (igra), Jurij Rus: Španski dnevnik (konec), Žensko poglavje: Materinstvo, E. K.: Julkina zmota (nadaljevanje povesti), E. K.: Drejčeva pot (nadaljevanje pesnitve), Za gospodinje.—Revija stane $3 na leto, posamezen iztis pa 30c. Naslov: Cankarjev glasnik, 6411 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

Vesti iz Minnesote

Duluth, Minn. — Tu je umrl Anton Panjan iz Chisholma, star 67 let in doma iz okolice Črnomlja v Beli krajini. Bil je samski in brez sorodnikov v Ameriki, toda v starem kraju zapušča dve sestri.

Clevelandske vesti

Cleveland. — Zadnje dni je umrl Frank Henigman, star 72 let in rojen v Podturnu pri Toplicah na Dolenjskem. Tu je živel 45 let in zapušča ženo, štiri sinove, dve brata in dve sestri.

Milwauške novice

Milwaukee. — Zadnje dni je tu umrl Blaž Rozman, star 59 let. Zapušča ženo in več otrok. Pred leti je s svojo družino vred živel v Calumetu, Mich. — Zadnje dni sta bila oče in sin na operacijski mizi. Anton Hren je bil že drugič operiran na nogi, istočasno je pa njegov sin Anton dobil napad vnetja slepiča in moral je takoj v bolnišnico.

Amerika poslala protest Japonski

Tri tisoč ubitih v letalskih napadih

Šanghaj, 11. marca. — Ameriški generalni konzul v Hankovu je vložil oster protest pri japonskih avtoritetah, ker so japonski letalci v navalu na Ičang uničili nekatera poslopja ameriške misijonske postaje. Letalci so vrgli v dveh napadih več sto bomb na mesto, ki so ubile čez tri tisoč civilnih prebivalcev. Velik del mesta, ki šteje 112,000 prebivalcev, je v razvalinah.

Ameriški konzul Paul Josselyn je opozoril japonske avtoritete na dejstvo, da jim je že pred nekaj meseci izročil zemljevid, na katerem so bila zaznamovana poslopja misijonske postaje v Ičangu, a so jih japonski letalci kljub temu bombardirali. Med uničenimi poslopji so cerkev, šola in stanovanja misijonarjev.

Japonski letalci so napadli z bombami tudi angleško misijonsko postajo v Sianu, provinca Šensi. Trije misijonarji so bili ubiti in deset drugih ranjenih. Na vseh poslopjih so bile razobešene angleške zastave, a so jih Japonci vseeno bombardirali.

Naciji zasegli lastnino katoliškega reda

Dunaj, 11. marca. — Nacijske avtoritete so konfiscirale lastnino Avstrijskih vitezov, katoliškega reda. Lastnina uključuje šole, bolnišnice in velika posestva. Naciji so imenovali administratorja, ki ba upravljal premoženje tega reda.

GENERAL MIAJA ZATRL KOMUNISTIČNO REVOLTO

Fašisti se pripravljajo na novo ofenzivo

ANGLIJA POSVARILA FRANKA

Madrid, 11. marca. — Nova španska vlada, kateri načeluje general Jose Miaja, je naznanila zatrtje komunistične revolte v Madridu po krvavih pouličnih bitkah, v katerih je bilo veliko število ubitih in ranjenih. Vlada pravi, da se je 14,000 komunističnih rebelev podalo potem, ko so letalci bombardirali poslopja, v katerih so se zabarikadirali. Vsi rebeli so bili razoroženi po kapitulaciji.

Komunisti se še upirajo v Canillejasu in Valenciji, glavnem pristaniškem mestu lojalistične Španije. Vojaška junta v Madridu je po radiu naznanila, da je bilo devetnajst voditeljev komunistične revolte ustreljenih. Nova španska vlada je pozvala lojalne čete, naj ji pomagajo pri zatiranju revolte v drugih mestih.

Hendaye, Francija, 11. marca. — Poročilo iz Burgosa se glasi, da bo general Franco izkrcal čete v Kartageni in napadel mesto. Bojne ladje, natrpane z vojaštvom, so že odrinile proti Kartageni.

London, 11. marca. — Fašistična grožnja, da bodo bojne ladje napadle vsak parnik, ki se bo približal obrežju lojalistične španije, je rezultirala v ostrem sporu, da bo Velika Britanija ščitila svoje trgovinske parnike. Zunanji minister Halifax je v zbornici lordov izjavil, da bo angleška bojna mornarica protektirala parnike, zaeno pa je naznanil, da so štiri angleške križarke odrinile iz Gibraltarja proti španskemu obrežju, ki ga stražijo fašistične bojne ladje.

Prva žrtev fašistične blokade je bila francoska trgovinska ladja La Corse, katero so fašisti zasegli in odvedli v Barcelono.

Angleški zunanji minister je dalje rekel, da Bo Anglija vztrajala pri svoji zahtevi glede potegnitve italijanskih in nemških čet iz Španije po končani civilni vojni. Apel, naj angleška vlada urgira generala Franca, naj pomilosti vse voditelje lojalistične vlade in armade, je Halifax odklonil.

London sodeloval z New Yorkom v diskuziji

New York, 11. marca.—Prvič v zgodovini človeštva se je vršila razprava po radiu med Ameriko in Evropo. To je bilo v četrtek zvečer med običajnim radioprogramom "Town Meeting of the Air", v katerem so to pot nastopili štirje govorniki, trije iz Amerike in eden iz Anglije. Govornik v Londonu je govoril precej slišno in razločno kljub statičnemu motenju. Razprava se je vršila okoli načrta za federacijo petnajstih demokratičnih dežel in eden od dvojice, ki sta načrt zagovarjala, je bil tudi avtor načrta Clarence K. Streit.

Španska komunista se morata umakniti iz Pariza

Pariz, 11. marca. — Dva voditelja republikanske Španije bosta morala zapustiti Pariz. To sta Dolores Ibarruri, podpredsednica španskega parlamenta, ki je znana pod imenom "La Pasionara", in polkovnik Enrique Lister, bivši poveljnik komunistične brigade v lojalistični armadi. Avtoritete so ju že informirale, da ne moreta ostati v Franciji, kamor sta pobegnila iz Španije po strmoglavljenju Negrinove vlade.

Vojne med Rusijo in Nemčijo ne bo!

Značilna deklaracija ruskega diktatorja

Moskva, 11. marca. — Diktator Josef Stalin je včeraj jasno in odločno povedal svetu, da se sovjetska Rusija ne bo zapletla v konflikt z nacijsko Nemčijo. "Ona ne bo vtaknila svojih prstov v ogenj, da potegne francoski in angleški kostanj iz žerjavice," je rekel Stalin.

Stalin je podal to izjavo na otvoritveni seji vseunijskega kongresa komunistične stranke. V svojem govoru je dejal, da se "neagresivne" države, kot sta Velika Britanija in Francija, upirajo fašističnim državam iz bojazni pred revolucijo v svojih mejah. Te bi rade zapletle Italijo, Nemčijo in Japonsko v vojno s sovjetsko Rusijo, potem, ko bi se fašistične države izčrpale v konfliktu, pa bi se Velika Britanija in Francija pojavili na pozorišču z oboroženo silo in diktirali "mir".

Ruski diktator je dalje rekel, da Italija, Nemčija in Japonska v resnici napadajo interese Velike Britanije, Francije in Združenih držav in to pod pretvezo, da se borijo proti komunistični internacionali. Te države so prav za prav sovražnice Sovjetske unije, ker bi jo rade zapletle v vojno z Nemčijo.

Franco zahteva vrnitev Portorika

Novi papež blagoslovil fašistični režim

San Juan, Portoriko, 11. marca. — Vrnitev Portorika, otoka, ki je pod protektoratom Združenih držav, Španiji, je eden izmed ciljev generala Franca, načelnika španskega fašističnega režima. Tako so povedali nekateri otočani, ki so se vrnili iz Španije. Nekateri izmed teh so se borili v španski lojalistični armadi.

Portoričani se ne navdušujejo za Francovo Španijo in se bodo upirali aneksiji, pravijo voditelji nacionalistov, ki so aktivni v agitaciji, da dobi otok avtonomijo.

Burgos, Španija, 11. marca.—Papež Pij XII. je odgovoril generalu Francu na čestitke, ki mu jih je slednji poslal, ko je bil izvoljen kot kardinal Pacelli za papeža. Podelil mu je svoj blagoslov in izrekel upanje, da bo nova Španija pod Francovim vodstvom ščitila slavne tradicije katoliške cerkve.

Pariz, 11. marca. — Poročilo iz Valencije pravi, da so lojalisti izpustili iz ječe Miguela de Rivero, sina bivšega španskega diktatorja. Rivera se je ukrcal na angleško križarko v Gandiji, ko je bil izpuščen iz zapora.

Velika množica opazovala kronanje papeža

Rim, 13. marca. — Množica pol milijona ljudi se je včeraj zbrala na trgu pred katedralo sv. Petra, v kateri je bil kronan novi papež Pij XII. Ceremonije so se pričele ob 8:30 zjutraj in trajale so pet ur. Med zunanjimi diplomati, ki so se udeležili ceremonij, je bil tudi Joseph P. Kennedy, ameriški poslanik v Londonu, kot reprezentant predsednika Roosevelta.

Letalo treščilo na bojno ladjo

Stockholm, Švedska, 11. marca. — Vojaško letalo je sinoči v temi treščilo na bojno ladjo Gustav V. v bližini Karlskrone, mornariške baze. Dva letalca sta se ubila, eden pa je bil težko ranjen.

ANGLIJA SKUŠA USTAVITI OBOROŽITVENO TEKMO

Chamberlain bi rad pomiril italijanskega diktatorja

NACIJSKA INVAZIJA HOLANDSKE?

London, 11. marca. — Angleška vlada meni, da se je napetost v Evropi polegla in da je prišel čas za sklicanje razorožitvene konference. Po poročilih v londonskih listih se je Chamberlain odločil za ta korak in bo pozval velesile, med temi Združene države, na razorožitveno konferenco, ki naj bi se vršila v prihodnjem poletju in ustavila oboroževalno tekmo, ki potiska evropske države v bankrot.

Kljub temu, da se Velika Britanija navdušuje za omejitev oboroževanja, je Kingsley Wood, letalski minister, izjavil v parlamentu, da mora Anglija pospešiti produkcijo bojnih letal. Parlament je pozval, naj dovoli vsoto $1,025,000,000 za gradnjo bojnih letal v tem letu.

V Londonu napovedujejo, da bo italijanski diktator Mussolini obnovil pritisk na Francijo, da dobi kos francoskega kolonialnega imperija v Afriki. Iz tega razloga se Chimberlain pripravlja na novo "monakovsko" konferenco, ki naj bi vsaj delno ugodila zahtevam italijanskega diktatorja na račun Francije. Iz Berlina so pričeli prihajati glasovi, da bo tudi Hitler ponovil zahteve, da mora Nemčija dobiti nazaj kolonije, katere je izgubila v svetovni vojni.

Pariz, 11. marca. — Fašistična Italija in nacijska Nemčija sta že pognali v tek gibanje, čigar cilj je zlomitev moči Francije in Velike Britanije. Italija ne bo odnehala v svoji kampanji proti Franciji, da izsili koncesije od nje v kolonijah v Afriki in Sredozemlju.

Glasilo francoskega jeklarskega trusta Le Journal des Debats je objavilo članek generala Alberta Duvala, vojaškega veščaka, ki vsebuje med drugim napoved, da bo nemška armada invadirala vzhodne province Holandske in jih držala pod svojo kontrolo, dokler ne bosta Francija in Velika Britanija pristali na zahteve diktatorjev.

Bivši državni uradniki obtoženi korupcije

Harrisburg, Pa., 11. marca.—Trinajst demokratskih politikov, med temi trije člani kabineta prejšnjega governerja Earleja, so bili obtoženi korupcije. Obtožnica jim očita, da so izsiljevali denar od državnih uslužbencev in oddajali kontraktna dela podjetnikom, ki so prispevali v volilni sklad demokratske stranke. Bivši člani Earlejeve administracije, ki so obtoženi korupcije, so David L. Lawrence, načelnik demokratske stranke v Pennsylvaniji in bivši državni tajnik; Ralph M. Bashore, bivši delavski in industrijski tajnik, ter Roy E. Brownmiller, bivši načelnik državnega cestnega departmenta.

Židje bežijo iz Italije v Francijo

Nice, Francija, 11. marca. — Novo poglavje v tragediji židov se piše v tem mestu. V zadnjih dneh je več sto židov pobegnilo iz Italije v Francijo, da se izognejo stradanju in persekuciji, dočim so bili drugi izgnani s policijsko silo. Italijanska policija jih je z bajoneti pognala čez mejo. Mnogo žensk in otrok je na poti čez gorovje zbolelo in poslati so jih morali v bolnišnice.

Zadnje vesti

PRAGA. — Nov spopad med Čehi in Nemci je izbruhnil na čeških tleh. Več izgrednikov je bilo aretiranih. Hitler pošilja vojaške čete na slovaško mejo. Slovaški klerikalci zahtevajo neodvisnost in odpad od Češke.

MADRID. — Lojalistične čete pod vodstvom generala Miaje so strle komunistično revolto in aretirale dva komunistična vojaška poveljnika.

BURGOS, ŠPANIJA. — Frankovo časopisje napada Roosevelta kot "nevarnega sovražnika miru, ki bi rad spravil ves svet pod komando Amerike."

MOSKVA. — Delegat Dimitrij Manuilski je izjavil na 18. kongresu vseruske komunistične stranke, da so angleški imperialisti glavni zarotniki vsega sveta, ki hujskajo Mussolinija in Hitlerja proti sovjetski Rusiji. . . . Iz njegovega govora se razume, da so angleški imperialisti večji sovražniki sovjetov kot pa so fašisti ali naciji . . .

Ameriško posojilo Braziliji

Ofenziva proti nacijskemu vplivu

Washington, D. C., 11. marca. — Ameriška vlada je sklenila z republiko Brazilijo v Južni Ameriki pogodbo, na podlagi katere dobi Brazilija 120 milijonov dolarjev kredita in druge ugodne pogoje za tesno trgovinsko in gospodarsko povezanje največje latinske republike z Združenimi državami.

To je do danes največji praktični korak Združenih držav v kampanji ameriške vlade za pobijanje fašističnega in nacijskega vpliva v latinski Ameriki.

Pogodba je rezultat obiska dr. Oswalda Aranhe, zunanjega ministra Brazilije, v Washingtonu, ki je odprto povedal, da njegova vlada potrebuje denar ali kredit za izvajanje industrijskega programa in z naklonom tega kredita bodo Združene države zadale največji udarec totalitarni propagandi v Braziliji.

Brazilija je bila prva dežela zapadnega kontinenta, v katero je Hitler poslal svoje agente in kjer je odprl centralo svoje propagande za vso Južno Ameriko, toda dr. Vargas, predsednik Brazilije, je to centralo že precej potlačil, sedanja trgovinska zveza pa bo dala Braziliji priliko, da se lahko popolnoma otrese ekonomskega in finančnega vpliva iz Evrope.

Prepoved sedečih stavk v Wisconsinu

Odprava delavskega zakona

Madison, Wis., 11. marca. — Nižja državna zbornica je sprejela zakonski načrt, ki prepoveduje sedeče stavke v tovarnah in omejuje pravico piketiranja ter drugih stavkovnih aktivnosti. Ta ima odpraviti "mali Wagnerjev zakon", ki je bil sprejet v času La Follettove administracije.

Zakonski osnutek je sponsorirala organizacija farmarjev, ki se ponaša, da ima 80,000 članov. Ta je napovedala boj delavskim organizacijam zadnje poletje, ko so delavci v mlekarni v Richland Centerju zastavkali za priznanje unije. Okrog 500 farmarjev je navalilo na mlekarno in pregnalo stavkarje, čeprav jim je federalni delavski odbor obljubil podporo v stavki.

Predstavnik farmarske organizacije trdi, da bo v državni zbornici sprejeti zakon odpravil stavkovna nasilja in postavil mir.

MIROVNA POGAJANJA MED ADF IN CIO PRETRGANA

Whitney predložil nov mirovni načrt

IZJAVA NAČELNIKA ODBORA ADF

New York, 11. marca. — Pogajanja organizacij za mir v vrstah organiziranega delavstva so bila danes zjutraj začasno pretrgala. Vršila so se za zaprtimi vrati in trajala so pet ur.

Po zaključenju razgovorov je Harry Bates, načelnik odbora ADF, izjavil, da se bodo pogajanja obnovila v pondeljek, zaeno pa je dostavil, da konferenca doslej ni pokazala še nobenega uspeha. Lewisov načrt, da se unije CIO in ADF ter železniške bratovščine združijo v Ameriškem delavskem kongresu, bo prišel ponovno na dnevni red in vse druge sugestije in načrti, ki so bili doslej predloženi pogajalcem glede likvidacije konflikta med ADF in CIO.

Cleveland, O., 11. marca. — A. F. Whitney, predsednik bratovščine železniških spremnikov ima "izvedljiv načrt" glede združitve Ameriške del. federacije in Kongresa industrijskih organizacij. On je urgiral člane odborov ADF in CIO, naj sprejmejo njegov načrt kot bazo za poravnavo konflikta.

Načrt predviduje vrnitev vseh članov unij CIO v federacijo in poravnavo jurisdikcijskih sporov v "doglednem času" po splošnem članstvu z glasovanjem na podlagi Wagnerjevega zakona. Kdo naj bodo voditelji enotnega delavskega gibanja, naj odločijo delegatje na prihodnji konvenciji Ameriške delavske federacije.

"Razlike med ADF in CIO niso tako velike, da jih ne bi mogli premostiti, če se bodo pogajalci resno lotili svojega dela", je rekel Whitney. "Pokazati morajo le resno željo, da so za enotnost v ameriškem delavskem gibanju, pa bodo vse zapreke, ki ovirajo združenje, odpravljene."

New York, 11. marca. — R. J. Thomas, predsednik avtne unije (CIO), je priporočil voditeljem Ameriške delavske federacije, naj študirajo Lewisov načrt za spravo v vrstah organiziranega delavstva. Če ga bodo skrbno proučili, bodo spoznali, da Lewis in drugi voditelji CIO v resnici hočejo enotno delavsko gibanje.

Thomas je zvezal svoj apel z napadom na Davida Dubinskega, predsednika unije oblačilnih delavcev International Ladies Garment Workers, "ker se po nepotrebnem vmešava v afere avtne unije." Očital mu je, da tajno podpira Homerja Martina, voditelja konkurenčne frakcije avtne unije. Martin je dobil $25,000 iz New Yorka in Thomas je namignil, da je denar poslal Dubinsky.

Ameriški poslanik za Španijo se vrnil domov

New York, 11. marca. — Claude G. Bowers, ameriški poslanik v Španiji, je dospel v New York na angleškem parniku Queen Mary. Od tu je takoj odpotoval v Washington, kjer bo poročal predsedniku Rooseveltu in državnemu tajniku Hullu o situaciji v Španiji.

Irski teroristi obsojeni v zapor

Manchester, Anglija, 11. marca. — Šest irskih teroristov, med temi ena ženska, je bilo obsojenih v zapor od 10 do 20 let. Vsi so bili aretirani po eksploziji več bomb v Londonu in drugih mestih.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT
GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $9.00.
Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cicero $7.50 per year, foreign countries $9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in neuvrščenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (fletice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, da je priložil poštnino.
Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov za vse, kar ima zvezo s listom:
PROSVETA
2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju na primer (July 31, 1938), pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

138

Evropa je menda vsa nemška!

Zadnji torek smo objavili Ljubljansko pismo iz stare domovine, v katerem je tudi nekaj, kar je v Jugoslaviji cenzurirano, to je, da se ne sme objaviti. To se tiče poročila o šolanju nacijskih kolonistov v Celovcu na Koroškem za propagando in penetracijo na Slovenskem.

V tisti šoli ali kasarni v Celovcu imajo na steni zemljevid slovenske zemlje, ki je označen kot "ozemlje z mešanim prebivalstvom," to je z Nemci in Slovenci. Naciji najbrže računajo, da bo na Slovenskem več Nemcev kot Slovencev, vsled česar to ozemlje pripada nacijski Nemčiji — in v tem smislu se najbrže vadijo učenci šole za propagando v Celovcu. Na omenjenem zemljevidu je zlasti označena luka Sušak pri Reki — in menda gre v glavnem za to luko kot izhod Nemčije na Jadransko morje. Toda, preden Nemci pridejo do Sušaka, morajo prej pripraviti si pot za "osvoboditev slovenskih Nemcev . . ."

Nacijska propaganda po Evropi in po vsem svetu je že dobro znana. Baš te dni smo opazili vest iz Berlina, v kateri je rečeno, da je Voelkischer Beobachter pisal: "Praga je prav tako nemška kot je Dunaj" — — Čitali smo tudi, kako si nacijska propaganda prisvaja vso Severno Ameriko na temelju zgodovinskih laži, da so bili Nemci prvi, ki so jo odkrili, da so bili Nemci prvi, ki so jo kolonizirali in razvili tukaj evropsko kulturo in da so bili Nemci, ki so največ pomogli do neodvisnosti Združenih držav — — Dalje smo čitali, kako nacijska propaganda v Nemčiji računa, da je v Združenih državah več ko 30 milijonov Nemcev in njihovih potomcev (kar je debela laž) in na podlagi teh računov bi morale biti Združene države — nemška kolonija.

Razume se, da nihče, kdor je še trezen in pri zdravi pameti, ne jemlje resno teh absurdnosti — znano pa je tudi to, da nacijska arogantnost ne zida na treznost in zdravo pamet, marveč na histerično nahruljevanje in terroriziranje z grožnjo fizične sile in razdevanja.

Zgodovina nam je pa priča, da arogantnost te vrste ni nikdar in nikjer dolgo ostala na površju; — z isto hitrico, s katero je zaplamtela, je tudi izpuhtela v nič. V lastni jami, katero je izkopala za druge, je našla svoj konec. To doživi tudi nacijska blaznost.

Tujezemce mečejo na cesto

Amendirani relifni zakon določa, da morajo biti brezposelni delavci, ki niso državljani, odslovljeni iz relifnih del pri WPA. Posledica te določbe je, da je bilo čez 30,000 tujezemcev — samo v Chicagu okrog 4000 — vrženih na cesto; kako visoko bo število prizadetih, ne ve še nihče.

Kakršnikoli so že motivi za to določbo, s humanitarnega ali človečanskega stališča se ne morejo opravičiti niti najmanj. Mi bi zelo malo ali skoro nič ne simpatizirali z onimi tujezemskimi delavci, ki so v Ameriki že 20, 25 ali celo 40 let in še danes niso državljani. To je zanikrnost ali pa predsodek, ki se na noben način ne more oprostiti — in krivdo naj takšni priseljenci, ki že imajo dve generaciji za seboj, pripišejo kar sami sebi.

Ali tu ne gre za posameznike in njihove stupidnosti; tu gre za princip humanitarnosti, ki mora veljati na splošno ne glede na kaprice posameznikov. Vprašanje je, kam bodo zdaj šli brezposelni nedržavljani, zlasti oni, ki imajo družine in ki so brez vsakih sredstev za eksistenco. Privatni delodajalci jih ne marajo, ker so zanje večinoma že prestari. V ostalem privatni delodajalci tudi diskriminirajo med državljani in nedržavljani in dajejo prednost prvim.

Kam pojdejo? Slišali smo enostavne in rezke besede: Vlada naj jih deportira! — Kako lahko je to izrečeno! Vlada naj jih deportira — kam in po katerem zakonu? In deportira koga? Deportira recimo samo očeta, ki je imigrant, kaj pa naj stori z njegovo ženo, ki je bila eventualno rojena v Združenih državah in z njegovimi otroci, ki so gotovo bili tu rojeni in so ameriški državljani po rojstvu? Kako nesmiselno klepečejo nekateri ljudje, ne da bi premislili, čeprav se ponašajo, da so razumni in modri!

(Dalje v zadnji koloni)

Glasovi iz naselbin

Pojasnilo

Greensburg, Pa. — V Prosveti z dne 24. febr. sem čital Snoyjev dopis iz Bridgeporta, O., v katerem omenja razočaranost, ker nisem mogel igrati na neki tamkajšnji priredbi. Meni je zelo žal, da je prišlo do tega. Povsod, kjer sem še igral, je bilo največje zadovoljstvo in vem, da bi bile ure tudi tam prekratke. Veliko sem si prizadeval, da smo prišli slovenski godci na radio.

Ko sem šel na tukajšnjo radiopostajo in jim sugestiral, naj aranžirajo tudi program s slovensko godbo, so mi odgovorili, da imajo že tak program. Povedal sem jim, da tisto ni slovenski program. Prijel sem za harmoniko in zaigral nekaj naših komadov. Takoj sem bil sprejet. Od tistega časa so potem prišli za menoj tudi drugi slovenski godci, kar me veseli, ker imajo sedaj naši ljudje priliko poslušati slovensko godbo po radiu.

Zelo pa mi je bilo hudo, ker se nisem mogel zadnjo uro udeležiti bridgeportske zabave in tam igrati. Bil sem čisto gotov, da bom dogovor lahko izpolnil in sem oglašal priredbo na desno in levo. Toda zgodilo se je nekaj nepričakovanega. Marsikomu je znano, da imamo gostilno. Ravno ko smo mislili iti v Bridgeport, sta prišla dva nadzornika od državne likerske komisije in me zadržala. Hitro sem najel nekega harmonikarja, nisem pa vedel, da on ne zna igrati slovenskih komadov. To sem izvedel šele potem, ko so se vrnili. Upam pa, da bo še prilika, da vas bom lahko razveselil s svojo godbo in bo vse pozabljeno.

Frank Zupanc.

Ovnov shod in 15-letnica SND

Cleveland, O. — Pet odstotkov ljudi v Španiji je pred preobratom l. 1933 posedovalo nad 60 procentov vse zemlje te dežele. Katoliška cerkev je posedovala 31 odstotkov vsega imetja v Španiji. Petdeset odstotkov ljudi v Španiji je bilo nepismenih. Na vsakega šestega vojaka je bil oficir in na vsakih 150 vojakov general, na vsake $3, plačane vojakom, so oficirji prejeli $10.

To in še veliko drugih zanimivosti je v svojem dobro zamišljenem govoru povedal Joško Oven iz Chicaga na shodu v SND na St. Clair Ave. pod avspicijo kluba št. 27 JSZ in Prosvetne Matice v četrtek zvečer dne 2. marca v razpravi o stari in novi Španiji. Govoril je, zakaj je prišlo do puča oficirjev, velelastnikov in katoliške cerkve. Orisal je umazano politiko takozvanih demokratičnih držav, pred vsem Anglije, katera pod Chamberlainovo "marelo" prodaja demokratične in neprotektirane države Mussoliniju in Hitlerju ter gladi pota fašizmu, ki mori nedolžno ljudstvo v Španiji.

Na apel za finančno pomoč temu bojevnemu demokratičnemu ljudstvu, katero je žrtvovalo vse, da si ohrani svoje pravice in sedaj strada v obupu, se je zbralo $44, drugi dan v Collinwoodu pa nekaj nad $29, kar je za tisto avdienco častna vsota. Odziva ob takih važnih zadevah bi pa res lahko bilo več. Kje je naša takozvana "napredna" naselbina? Ali naj bomo "napredni" samo na papirju in pa s prirejanjem nepomembnih plesnih zabav? Saj se ne pričakuje žrtev od tistih, ki ne zmorejo, pač pa moralno podporo.

Joško Oven si je s svojimi nastopi naredil ime in ga je res užitek poslušati. Nastopa tako odkrito in prepričevalno, da si koj osvoji poslušalce. Govoril je tudi s. Etbin Kristan, dasi še ni bil popolnoma okreval po zavratni influenci. Predsedoval je Louis Zorko.

•

Prav čedno število občinstva se je zbralo ob 15-letnici Slovenskega narodnega doma na St. Clair Ave. v nedeljo dne 5. marca. Z banketom, govori in petjem v spodnji dvorani in plesom v avditoriju se je počastilo ime te naše največje in najaktivnejše institucije ob svojem 15. letu. Kaj vse se je že završilo v teh letih pod njegovo streho! Koliko je že bilo društvenih sej, sestankov, shodov in predavanj, dramskih in opernih predstav, koncertnih in drugih programov! Koliko ljudi je že krožilo čez stopnišče SND, koliko je že bilo tam doživljajev in romantike . . .

Predsednik doma Joseph Skuk je pozdravil navzoče ter izročil stoloravnateljstvo Vatro Grilu, kateri je predstavil mestnega župana H. H. Burtona. Govorniki dneva so bili: Pisatelj in književnik Etbin Kristan, pesnik in glasbenik Ivan Zorman in sodnik Frank Lausche, kateri so vsi poudarjali važnost te misije, skupnost naroda, izobrazbo in okrepitev tradicij in jezika.

Kratke nagovore so še imeli bivši aktivni uradniki doma Ludvik Medvešek, Frank Somrak, John Marn in še par drugih. Slavje se je zaključilo kot se spodobi ob takih prilikah v gladkem tempu, kot sta se že zaključili delniški seji SND zadnji dve leti. Tista napeta atmosfera in veliki viharji, ki so nekaj let divjali pri domu in preko naselbine, razdvojili Zarjo in naprednejšo publiko, so potihnili in razveseljivo dejstvo je, da je pri domu zopet volja za dobrobit skupnosti.

Leo Poljšak, 147.

S pota

Pri mojem sosedu v bolnišnici, rojaku Johnu Marasu iz Hibbinga, Minn., so se pojavile smrtne blodnje in umrl je dne 6. marca. V Duluth je bil pripeljan s pljučnico. Kot svojega bližnjega rojaka sem ga obiskal večkrat in tolažil, da mu bodo zdravila pomagala. Dihal je tako težko, da se je vse telo treslo. Rekel sem mu, da bodo zdravila začela uspešno delovati čez deset dni, kar je bila seveda le moja domišljija. Čez štiri dni je zopet oslabel. Par ur predno je izdihnil, sem mu držal glavo pokoncu, ko mu je bolničarka dajala zdravila. Kmalu potem ga je smrt rešila vsega trpljenja. Pokojni je bil doma nekje s Hrvatske. Poleg soproge in družine zapušča več bratov v Hibbingu.

V St. Mary's bolnišnici se nahaja tudi mladi rojak Frank Oberstar iz Hibbinga. On mi je tožil, da so mnogi zdravniki ugibali, kakšno bolezen ima, končno pa so ugotovili, da boleha na želodcu. Ker bolezen traja že dolgo, ni mogel pristopiti k nobenemu društvu. Zdaj ga zdravijo za želodčno boleznijo.

V isti bolnišnici je prestal težko želodčno operacijo tudi mladi rojak Mike Stupar iz Neshwaka, Minn. Bolnišnica je kar naprej polna bolnikov. Poleg slabih časov pritiska na ljudi tudi bolezen.

Te dni je obiskal svojega zeta v bolnišnici, kjer se zdravi za bolno nogo, Max Martz iz Buhla. Pomenila sva se marsikaj o SNPJ in drugem.

Bliža se pomlad. Znamenja prihajajočega vigreda opažamo že tudi tukaj. Kadar solnce posije, se sneg naglo topi. Veselje je opazovati tudi vrabce, ki razposajeno čivčivkajo in se spuščajo v mlake snežnice. Zadnje čase prejemam tudi razna pisma glede moje zgodovinske zbirke, katero pričnem urejevati kakor hitro se mi zdravje bolj okrepi. Ko se pomladi ogreje, kar se zgodi maja meseca, bom z veseljem prijel za delo. Mnogokrat sem se že bal tekom moje bolezni, da bo v slučaju moje smrti umrla tudi moja neurejena zbirka. Tega dela se bom lotil ob prvi priliki.

Matija Pogorelc.

O predavanju v Springfieldu

Springfield, Ill. — Dne 26. febr. smo se imeli v Slovenskem narodnem domu prav dobro. Naš gost je bil sodr. Frank Zaitz iz Chicaga, ki se je odzval povabilu soc. kluba in nam predaval o Jugoslaviji, katero je obiskal lani. Prav imenitno ga je bilo poslušati, ko nam je razlagal razmere v stari domovini.

Jaz, kot Trboveljčan, sem se seveda najbolj zanimal za razmere v trboveljskih revirjih, posebno pa za trboveljskega župana Jakoba Klenovška. Z njim sva skupaj v šolo hodila in potem, ko so zidali tako zvano Žabjo vas, sva skupaj nosila opeko in malto zidarjem. Med nami je bila tudi mati Johnnyja Raka, ki se sedaj nahaja v Johnstownu, Pa., mati pa v Nokomisu.

Torej Jakob Klenovšek župan, jaz pa še zmiraj vihtim kramp in lopato pod zemljo. Tako je, da večina sinov prevzame isto delo kakor ga je opravljal moj oče. Moj oče je kopal črni diamant v trboveljskem rudniku nad 35 let. Zmiraj je govoril, da to je njegovo zadnje leto, potem pa bo šel v penzjon. In res je dobil lep penzjon. Radi popolne izčrpanosti je umrl prvo leto po upokojitvi.

Udeležba na predavanju ni bila kakor smo pričakovali. Malo je bilo krivo vreme, ker je bila radi ledenih ulic vožnja nevarna. Ampak iz Springfielda bi se jih bilo vseeno lahko malo več udeležilo, ker vemo, da ljudje tudi v slabem vremenu ne čepe doma. Sodrugu Zaitzu smo omenili, da bi bila lahko malo večja udeležba, ampak on je položaj razumel. Ako človek potuje na shode in predavanja po naselbinah, se že privadi takim neprilikam.

Člani soc. kluba se zahvaljujemo vsem udeležencem za uspešno priredbo oziroma shod. Po govoru se je razvila imenitna zabava. Želimo tudi, da bi Frank Zaitz izpolnil svojo obljubo in nas obiskal poleti s svojo soprogo Angelo.

Frank Krmelj, 47.

O smrti mladeniča

North Chicago, Ill. — Naznanjam žalostno vest, da je dne 21. febr. umrl naš najmlajši sin Andy. Umrl je v Research Institutu v Chicagu, kjer je prebil sedem tednov za boleznijo "Hodgekis disease", ki je izvirala iz poškodbe, katero je dobil pri igranju nogometne žoge. Bolehal je nad tri leta in bil štirikrat v znani Mayovi kliniki v Rochesterju, Minn. Storili smo vse, kar je bilo v naši moči, da bi ga oteli smrti, toda ves naš trud in zdravniška veda sta bila zaman.

Zahvalimo se še enkrat vsem darovalcem za prispevke, s katerimi se je zadnjikrat podal v Mayovo bolnišnico. Upal je, da se mu zdravje povrne, toda usoda je prekrižala naše in njegove upe. Hvala vsem prijateljem, ki so ga obiskali v bolnišnici in na domu, kakor tudi za darila. Zahvalimo se tudi SNPJ za točno izplačitev podpore, do katere je bil upravičen po pravilih. Rojen je bil 17. sept. 1917 in član društva 14 SNPJ 10 let.

Pogreb se je vršil dne 25. febr. v spremstvu treh društev SNPJ — št. 14, 118 in 568. Hvala vsem članom, sorodnikom, prijateljem in znancem za vence in darove namesto vencev ter za izkazano sožalje in udeležbo pri pogrebu. Pokojni zapušča tukaj žalujoče starše, polbrate in dve teti.

Frances Bizjak, 14.

O slikah in drugem

Sharon, Pa. — Ko smo čitali v Prosveti, da je Jacob Zupan lani v Jugoslaviji preskrbel film za SNPJ in da bodo te slike predvajane po raznih naselbinah za agitacijo jednote, smo se tudi pri našem društvu 262 obrnili na glavni urad, da bi jih tudi mi radi dobili. V odgovoru nam je bilo povedano, da ne bomo še tako kmalu prišli na vrsto, ker imajo že kopico prošenj. Za našo naselbino so končno določili datum 5. marca.

Med tem časom sem čital mnogo dopisov in pohvale teh slik. Pri teh pogovorih se je tudi slišalo, da so na slikah tudi Beograd, Zagreb, Karlovac in več drugih hrvatskih in srbskih pokrajin. Mislil sem: to je res prav, ker v jednoti je mnogo Srbov in Hrvatov in ni nič več kot pravilno, da jednota kaže tudi slike njih pokrajin. Saj smo v jednoti vsi bratje.

Bil sem toliko radoveden, da nisem mogel čakati 5. marca, pač pa smo že 4. marca zasedli avto jaz, Garm in Stambal in se odpeljali v Youngstown, O., na priredbo girardskih društev SNPJ, na kateri so se predvajale iste slike. Dvorana je bila napolnjena. Med nami so bili tudi Hrvatje in Srbi, ki so mislili, da bodo videli tudi nekaj njih pokrajin. Ampak smo se motili. Tudi pri nas smo naredili to napako, da smo oglašali, da bo vsakdo lahko videl nekaj svojega ozemlja, odnosno njih glavna mesta. In tako so tudi pri nas zasedli sedeže Hrvatje in Srbi. Pa bili so razočarani. Tudi mi Slovenci nismo zadovoljni, da bi koga na limanice vabili. Lepša bi bila vabila, naj pride pogledati slike tisti, ki želi videti nekaj slovenskega ozemlja. Potem bi ne bil nihče v zadregi.

Veste, težko se je podati samo s temi slikami od naselbine do naselbine in agitirati za pridobivanje novih članov, katere na drugi strani pa preziramo. V resnici bi moralo biti vsaj nekaj hrvatskih in srbskih pokrajin in mest, vsaj glavna mesta. Še bolj zanimivo pa bi bilo, če bi bilo več slik snetih na kmetih, na primer kosci na travnikih, ženjice in plevice na poljih, oranje s konji in voli in kravami, napravljanje drv, pastirji na pašnikih, vožnja z živinsko vprego na cesti itd. To bi bolj zanimalo naše mlade, ki večinoma še niso videli kaj takega, kajti tukaj je vse v mašinah — vožnja, oranje in letanje. Upam, da bodo slike izboljšane tako, da bodo odgovarjale vsaki potrebi.

Naj grem še malo v Youngstown. Pred predvajanjem slik je br. Tancek nagovoril udeležence in predstavil predsednika jednote Vincenta Cainkarja. On je imel primeren govor in pozival na agitacijo za pridobivanje novih članov kot naš prispevek jednoti k njeni 35-letnici. Tancek je pozval na oder tudi br. Franka Barbiča, ki je v kratkih in glasnih besedah precej povedal. Samo ob koncu govora ga nisem razumel, ko je nekaj rekel, da nam bo dal za posluh vsakemu 95c ali naj mu mi damo, ker smo ga poslušali. Ponovil je dvakrat. Mislil sem, če še tretjič reče, pa se bomo morali pokoriti —

(Dalje na 3. strani)

Od leve proti desni: Philip Murray, Sidney Hillman in John L. Lewis, člani odbora CIO, ki se pogajajo z odborom AFL glede likvidacije spora v delavskih vrstah.

Nov poklic: Strokovnjak za barve

Da imajo neke barve ugoden učinek na naš organizem, druge pa ne, prilično vemo, v splošnem pa smo zelo malo poučeni o tem, kakšni so vplivi tisočev barvnih odtenkov, ki jih poznamo. Tako so velike tvrdke ustvarile nov poklic: tip, strokonjakov za barve, ki po svojih plačah nikakor ne spadajo med majhne nameščence.

Kaj zmore barva pod nekimi pogoji, so pokazali stratosferni poleti prof. Piccarda. Pri svojem prvem poletu je gondolo svojega balona pobarval črno, da bi lovila sončne žarke in bi bila gondola v notranjosti tako topla. Posledica je bila ta, da se je v višini več kilometrov, kjer ni oblakov in gostega zraka, s svojim spremljevalcem v gondoli topil v vročini 38 stopinj, med tem ko je zunaj vladala temperatura 60 stopinj pod ničlo.

Pri naslednjem poletu je gondolo pobarval belo, ker je vedel, da bela barva žarke odbija. To pa se je zgodilo v takšni meri, da je v notranjosti gondole temperatura padla pod 4 stopinje pod ničlo. Samo različna barva je torej v enakih okoliščinah povzročila temperaturno razliko 42 stopinj.

Drug poučen primer o vplivu barv so imeli pred kratkim v industriji. Velika angleška petrolejska tvrdka, ki je hranila petrolej v takih po 500 hl, je odkrila, da znatne količine tega olja uhajajo. Tanki so bili nepropustni in ker si stvari niso znali drugače razlagati, so vprašali nekega strokovnjaka za barve za svet.

Ta je dal rdeče pobarvane tanke takoj prepleskati belo. Uspeh je bil prihranek 1150 l v vsakem tanku v času štirih in pol meseca. Strokovnjak je dokazal, da rdeča barva absorbira sončne žarke, pod njihovim vplivom pa se olje tako segreva, da je bilo izpuhtevanje skozi ventile neizogibna posledica.

Nov nadmikroskop

V preteklem letu je zbudila splošno pozornost vest, da so nemški znanstveniki sestavili nov mikroskop, ki z njim lahko kakšno stvar milijonkrat povečajo. Zdaj pa prihajajo iz New Yorka poročila o novem ultramikroskopu, ki prav tako milijonkrat poveča in omogoči na zaslonjalu vidne projekcije.

Dr. Vladimir Zworykin, ki se je leta 1889 rodil v Rusiji in je prišel leta 1919. v Zedinjene države, kjer zdaj vodi raziskovalni laboratorij elektronov in je že odkril važne stvari na področju elektronov in gledanju v daljavo, je pojasnil svoj izum več sto učenjakom in tehnikom, ki so z največjim občudovanjem opazovali na zaslonjalu čudovito jasne, neskončno majhne stvari, ki jih doslej niso mogli niti zaznati. Tako so videli natanko atom kot bleščečo, okrogo svetlobno tvorbo, ki so jo videli v premeru v velikosti palca; plinske molekule, ki so uhajali proti površini posode, povzročitelja koz in velike slike okroglih bakterij. Nova priprava uporablja namesto svetlobe elektrone, močno magnetno polje namesto optičnih leč in fluorescentno zaslonjalo namesto okularja. Tako vidi naenkrat več ljudi, kakor pa če bi uporabljali posamezne okularje. Dr. Zworykin je pripomnil, da še niso dosegli meje povečanja in da bi mogoče človeškemu očesu možno videti potek okuženja telesa z eno samo klico in nastanek bolezni.

Prožno ko kavčuk, trdo ko jeklo

Ne mislite, da gre za šalo, kajti to je čista resnica. Takšen uspeh lahko dosežete s pomočjo močnega pritiska, v čemer je Francoz James Basset pravi strokovnjak.

Iz kavčuka, ki ga je dal pod pritisk 6,000 atmosfer, je dobil ploščo, ki je bila tako trda ko jeklo in pod istim pritiskom je postalo jeklo tako prožno ko kavčuk.

Celo tekočine so se spremenile pod takšnim pritiskom. Če olje dajo pod tako močan pritisk, postane tako trdo, da lahko z njim prerežejo kos jekla.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 13. marca 1919)

Domače vesti. V Johnstownu, Pa., se je v smrti opekel Mike Visnič, ko je s petrolejem polil ogenj v kuhinjski peči.

Delavske vesti. V Chicagu se je začela krepko gibati neodvisna delavska stranka, ki je priredila svoj prvi in velik javen shod.

Po svetovni vojni. Guerilsko bojevanje v Nemčiji se nadaljuje; v Berlinu so ujeli 10,000 spartakovcev (nemških boljševikov) in 50 je ustreljenih dnevno.

Sovjetska Rusija. Boljševiške čete so odbile ofenzivo ob Vagi na severni fronti.

(Dalje iz prve kolone.)

Odslovljenci vsekakor padejo na lokalno dobrodelnost, katera pa je bolj ali manj skromna in ki je — kar lahko potrdi vsakdo, ki je izkusil — mrzla kot led na severnem tečaju. Odsloviti te ljudi je lahko, ampak vprašanje, kaj potem, išče odgovora — katerega pa ni od nikjer.

Novice z starega kraja

Slovenije

KAJ JE ŠEL DELAVEC ZAPLATA V LITIJI POD VLAK?

Litija, 22. februarja.

Malokateri dogodek je tako buril našo javnost, kakor samor predilničarja Feliksa Zaplate, 49 let starega zidarja, a dveh sinov in hčerke. V nedeljek dopoldne je bil Za- kakor običajno na delu do ure. Predilniški mojster Benschek je pogrešil kaka dva ra dolgo gumijasto cevko in Zaplato osumil tatvine. Da pognal krivdo, je odšel na Do- vo, kjer ima litijska predil- nekaj svojih hiš in bivajo ih le predilniški nameščenci. asil se je pri Zaplatovi ženi, č, da bo pogledal nekaj pri alu. Navezal je z Zaplato- razgovor in med drugim šal, kje ima cev, ki jo je esel domov njen mož. Žena dgovorila, da ji o cevki ni znanega. Razgovoru je sle- tudi Zaplatov sin, učenec ga razreda ljudske šole; ta povedal, da je videl, ko je prinesel domov nekakšno o, ki jo rabi za natakanje vodovodu. Vodovod je nam- nerodno postavljen in mo- stranke previsoko podstav- škafe.

o teh otrokovih besedah se ezenschek poslovil in je od- v tovarno. Brž se je raz- govorica, da imajo tička, rade po tovarni. Oddelkov g. Spiecz je dal poklicati ato in ga je vprašal, če je sel cev iz delavnice, kjer so bili za pretakanje kislin, je zanikal krivdo. Kakor povedali našemu poročevalcu edilniški direkciji, se je za- al, da je nedolžen. Bil je avljen tudi priseči, monter nschek pa mu je zabrusil v z, da jim je že vse znano, se je osebno prepričal na atovem domu, da je prav on sel cev in nihče drugi. Ob du z dela so mu zagrozili; prinese takoj cevke nazaj, dpuščen. Zaplata je prišel v potrt, objokan. Ob pol je dejal, da gre k sorodni- v resnici pa se je vrnil v rno, kjer so ga videli, kako šel zbegan in omahujoč ja- pisarno. Skrušen je po- il cev izpod suknjiča in jo il brez besed na mizo. Zaplata, odpuščeni ste!" so li možu v pisarni in ukazali, v pisarni napišejo odpoved- stek.

s iz sebe je odšel mož iz rne in se dušil v joku. Za- poznajo vsi kot dolgolet- nameščenca, saj je bil il v Mauthnerjevo predil- že kot štirinajstleten dečko. Od tedaj je preteklo polnih et. Bil je na glasu krščan- a moža in zglednega dru- ega očeta. Ob svojih pič- hodkih je skrbel le za na- k svoje družine in njegov s je bil sinko; ki obiskuje mnazijo v Ljubljani. Za- je bil marljiv kakor mrav- tudi po šihtu ni nikoli držal m rok, vedno je našel do- aj opravka.

o so ga videli zdaj prijatelji a skrušenega in v solzah se ega, so ga pričeli izpraševa- kaj se je zgodilo. Mož je al: "Ne, ne, ne morem pove- te sramote . . . Naposled so e pregovorili in za kratko ažili, da je povedal storijo o i in o odpustu iz službe. Beži no. Zaplata, tega ven- ne bodo storili. Vsa leta si il v tovarni, pa bi te zdaj stili brez preiskave, ko dar cevka ni vredna več ka- nekaj dinarjev" . . .

otrti Feliks pa je venomer , da so mu že izstavili od- ni list in da takega udarca ramote ne more prenesti, pojde pod vlak.

ovorice, ki so se pletle okrog aljnjih dogodkov, trde po strani, da je Zaplata odšel radec okrog svojih znancev rijateljev in jim pripovedo- da pojde v smrt. Stopil je do onega moža, ki ga je v tovarni ovadil, prosit, naj govori zanj, ko vendar ve, da je nedolžen. Saj je odnesel cevko prav po njegovem naročilu . . . Bezenschek pa je to odklonil, nakar mu je Zaplata baje odvrnil: "Če nočeš storiti te poti zame, boš moral za mojim pogrebom."

Nesrečni mož se je nato napotil na železniško progo poleg sreskega načelstva. Cesta vodi do tovarne in do delavskih kolonij in konzuma, zato je na prehodu vedno dovolj ljudi. V tistem je vozil v litijsko postajo popoldanski zbiralni tovorni vlak. Zaplata je stopil čez zatvornico. Ljudje, ki so tam čakali, so kriknili . . . Vlak je vozil v postajo tako počasi, da so kandidata prostovoljne smrti lahko še potegnili iz nevarnosti. Gospa Mira Habičeva in policijski komisar na kr. banski upravi v Ljubljani g. Jože Brezan sta jela obupanca odvračati od samomorilnih naklepov. Zaplata je pred razstankom g. komisarju Brezanu še potožil: "Poglejte, izvršil sem tisto, kar mi je naročil Bezenschek, zdaj pa so zaradi tega mene odpustili."

V tistem pa se je začul na progi ropot prihajajočega dunajskega brzovlaka štev. 606. Le dobro minuto potem, ko se je Zaplata poslovil od Brezana, se je naglo okrenil in zdrvel spet nazaj na progo. Vpričo večjega števila ljudi se je odigral prizor, ki ga priče vse življenje ne bodo pozabile. Brzovlak je privozil tik prehoda. Zaplata se je pognal do tira, vrgel se je na kolena, nato pa pod stroj . . . Orjaški stroj je siromaka razsekal na dvoje. Zaman je bilo prizadevanje strojevodje, da bi preprečil nesrečo. Videl je še dobro, kako je nekdo planil pod vlak, in je močno zavrl. Vlak pa se je ustavil šele kakih 50 korakov dalje. Vso to pot je stroj vlekel in maličil nesrečnika, da je ostalo ob progi le kup razsekanih kosov in brezoblične mase. Brzovlak je za trenutek postal, da so stroj naglo očistili, potem je moral dalje.

Na kraju smrti se je pričela zbirati množica, orožniki so napravili red in ukazali zbrati nesrečnikove ostanke. Mizarski mojster Emil Koprivnikar je takoj dostavil krsto, v katero so položili Zaplatove ostanke. Izprva so nameravali odpeljati krsto v litijsko mrtvašnico. Medtem pa so prihiteli Zaplatovi z vozom, ki je peljal krsto v mrtvašnico, in odločili, da so voz in krsto odpeljali na Dobravo. Nesrečnega očeta so doma položili na mrtvaški oder.

Očeta sta izstradala

Krško, 21. februarja. — V vasi Žadovinku je prišlo do prave preužitkarske žaloigre, katere žrtev je domala postal 66-letni posestnik Janez Pirnat. Mož je bil prepisal svoje imetje na hčerko Marijo in njenega moža Stanislava Mlakarja ter si izgovoril le skromen preužitek. Do tedaj mirni dom pa je kmalu postal ognjišče večnih prepirov, ki so se navadno končali tako, da je bil stari Pirnat tepen od zeta. Mlada dva se nista zadovoljila samo z večnim zabavljanjem, temveč sta premišljevala, kako bi se iznebila starčka, čeprav sta pobožna.

Sosedom, ki so se že navadili na večni prepir pri Mlakarjevih, se je čudno zdelo, da je zadnjih 14 dni popoln mir in da ni starega Pirnata več na izpregled. Trditve zakoncev Mlakarjev, da je stari Pirnat bolan, pa so le krepile sosede v njihovih sumnjah, da tukaj ni vse v redu. Sosedje so naposled zaupali vso zadevo orožnikom v Krškem. Ti so se takoj napotili v hišo zakoncev Mlakarjev. Našli so ubogega Pirnata v zakotni sobi na otepu slame, v stari razpadajoči postelji, pokritega samo s starim plaščem. Medla svetloba je padala skozi nezastekleno okence v sobo, ki je prava ledenica. Poleg mraza je v sobi vladal smrad, kajti Pirnat je dobil v sobo poleg postelje tudi posodo. Hrano je dobival bolj poredko, pa še takrat le kruh in vodo. Da bi dobil kaj gorkega, si še zamisliti ni upal.

V takem obupnem položaju ga je našla orožniška patrulja, vsega premraženega in sestradanega. Ko so ga sosedje videli, ga domala niso poznali, tako se je postaral. Obleka, ki jo je dobil od soseda, sestradano lice in sploh vsa pojava kažejo, v kako bednih razmerah je zadnji čas živel Pirnat. Zakonca Mlakarja, ki ju ljudje silno obsojajo, bosta seveda prejela zasluženo kazen, presedela pa jo bosta gotovo v lepšem prostoru, v kakršnem sta hotela izstradati bolehnega starca.

Spet je brat ubil brata

Novo mesto, 16. februarja.— Na Vinkovem vrhu pri Dvoru je pred 13 leti prevzel Zupančičev Jože posestvo od staršev. Posestvo je bilo brez dolga, izgovorjen je bil samo užitek materi Mariji, dvema sestrama in bratu Francetu pa dota v skupnem znesku 40,000 dinarjev. Jože Zupančič pa je začel slabo gospodariti in je iz leta v leto lezel v dolgove. Materi ni dajal užitka, in ga je po petih letih tožila. Pri materi je živel tudi brat France, ki je bolan na očeh. Živel je iz materinega užitka in s priložnostnim zaslužkom pri vaščanih. Družinske razmere so postajale nevzdržne in je prišlo večkrat do prepirov. Lani 19. decembra je France Zupančič s sekiro napadel Jožeta in mu razbil lobanjo. Preiskava je ugotovila, da je do tragedije prišlo takole:

Posestnik Jože je kakšen teden dni pred smrtjo prodal več hrastov. Z denarjem se je v nedeljo 18. decembra podal z doma in je popival ves dan na Gomili in Fužini. Šele v pondeljek okrog 3. ure zjutraj se je vrnil vinjen domov. Okrog hiše je razgrajal in pograbil poleno, razbil v materini sobi več šip, nato pa se podal v vežo, kjer je s polenom udaril še po vratih materine sobe, da so se vrata kar sesula. Brat France je tedaj skočil s peči, pograbil sekiro in je udaril brata po glavi, da se je takoj zrušil. Jožeta so sicer brž prepeljali v kandijsko bolnišnico, vendar je še tisti dan izdihnil.

Zaradi uboja je moral France dne 14. februarja pred novomeški mali senat. Priznal je krivdo, zagovarjal pa se je s silobranom. V obrambi je izpovedal, da je Jože že prej večkrat razbil šipe na oknih in da je mater zmerjal s priimki, ki se ne dado zapisati. Že večkrat prej grozil, da bo poginila, vendar da je ne bo ubil takoj, marveč da jo bo počasi mučil. Zagovor je v celoti potrdila mati, ki je usodnega jutra prosila sina Franceta, naj tiščí vrata, da Jože ne bo mogel vdreti. Neža, Jožetova vdova, pa je izpovedala, da je France že večkrat pretil njenemu možu. Vendar se je kazenski senat uveril, da je France ravnal v silobranu in ga je obsodil samo na pet mesecev strogega zapora.

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

dati ali dobiti. Toda tretjič ni ponovil, kar pomeni, da bo še nadaljeval s svojimi govori in še marsikoga pocukal. Z njim sva potem spregovorila par besed, toliko, da sva se pozdravila.

V spodnjih prostorih so se dobro zabavali, kar je bilo v korist društvenim blagajnam. Anton Kikel se je vrtil med nami kakor petelin na domačem dvorišču. Nas je zbral skupaj in morali smo spraviti pod streho nekaj prepovedane robe. Ko sem držal pol čaše v roki, mi nekdo reče, naj počakam, da gre po ženo. Vprašam ga, kaj misli. Nič, mi pravi, samo moja žena te hoče videti radi dopisov. Rečem mu, če je huda, naj je ne goni k meni. Odvrne, da bom že videl in izgine v gornje prostore. Hitro sem izpraznil kozarec in si mislil: zdaj pa naj pride, sem na vse pripravljen. Mož se vrne in žena za njim. Glej ga, to je tisti Valentinčič, ji pravi. Ja, mama, sem odvrnil, toda izgledala je bolj kot mlada punca. Oh, kako rada čitam vaše dopise, se mi izpove. Predstavljala sem si vas za bolj priletnega. Le še pišite.

Pogovarjali smo se toliko časa, da bi bili skoraj v sorodstvo prišli. To sta bila mr. in mrs. Pogačnik iz Struthersa. Tudi s Pogačnikovo sestro, vdovo po ranjkem Antonu Mikulichu, sva spregovorila nekaj besed. O zdravju se je pohvalno izrazila in tudi živijo primeroma dobro. Pa saj veste: vdova sem, pripomni. Odvrnil sem, da bo kmalu pomlad, da bo vse ozelenelo in se razcvetelo in da tički in tudi ljudje se bodo začeli pariti. In tako bo tu pa tam komu sreča mila in ga sparila. Mrs. Mikulich je po moževi smrti postala delničarka našega Slovenskega doma. Tudi z Bergantom sva spregovorila par besed. On je pripeljal hčerke, da vidijo slike in slovensko ozemlje. Čas nam je kmalu potekel in ob eni uri zjutraj smo bili že doma.

Naslednji dan, 5. marca, pa zopet k predvajanju slik SNPJ v naši naselbini. Predsednik Cainkar jih je pripeljal iz Girarda že ob 4. popoldne. Za predvajanje smo vse lepo uredili, potem pa v spodnje prostore, kjer se toči prepovedana roba. Cainkar je vprašal, če imamo zmeraj toliko odjemalcev v Slovenskem domu. Odgovor: Da, v soboto in nedeljo, med tednom smo pa večinoma doma. Seveda, ker pa je poslopje staro že 12 let, je treba tu in tam tudi kakega popravila. Torej niso samo dohodki, marveč tudi stroški. Joe Garm, predsednik društva 262 SNPJ, pove Cainkarju, da se nahaja na bolniški listi naša napredna članica Frances Gorenc. Kmalu se dogovorita, da jo Cainkar obišče.

Tistih par ur je kmalu preteklo in ljudje so pričeli prihajati v dvorano, ki je bila nabita že pred osmo uro. Program je otvoril Frank Kramar, ki pravi, da bomo videli kraje, kjer nam je tekla zibelka in tudi Hrvatje in Srbi da bodo videli nekaj svojih pokrajin. V tem se je motil. (Hrvate in Srbe sva potem oba videla odhajati nezadovoljne.) Predstavil je gl. predsednika Cainkarja, ki je v svojem govoru tolmačil to in ono, priporočal k napredku in skupnemu delu za izboljšanje jednote in nas samih. Priporočal je staršem, naj otroke tako uče, da jih bodo spoštovali. Ako otroci ne spoštujejo očeta in mater, kako naj potem spoštujejo, kar je našega naprednega? Ako pa otroci spoštujejo starše, bodo spoštovali tudi organizacije, h katerim pripadajo, v tem slučaju SNPJ.

Po predvajanju filmov smo se tudi pri nas spravili v spodnje prostore in se šele tam razgledali, kdo da smo. Videl sem nekatere neznane obraze, s katerimi pa smo se v pogovoru spoznali. Prišlo je tudi več Girardčanov, da so še enkrat videli slike. Med njimi je bila tudi družina Jakliča, ki vodi gostilno. Oče Jaklič je naprednega mišljenja in čitatelj naprednih listov. Vprašal me je, če je Zidanšek navzoč, ker bi ga rad spoznal. Pokazal sem mu ga, a ko je Jaklich rekel, da je iz Girarda, ga ni Zidanšek pustil več k sebi, češ da ga v Girardu samo kritizirajo, ker so mu nevoščljivi klobas. Tako se nista nič zmenila z Jakličem.

Našo naselbino in Slovenski dom sta obiskala tudi mr. in mrs. Sivec iz Aliquippe in si ogledala slike SNPJ. Izšlo je vse v lepem redu. Zidanšek in Yert sta odkorakala zadnja domov. Yert je bil še toliko pri sebi, da je odkorakal sam domov, Zidanška pa je moral Cainkar peljati domov z avtom. In tudi ni čudno. Ker bi bil Tone moral capati domov kakšnih 40 minut, bi ga v pozni noči lahko zmotile še coprnice, a ga je Cainkar rešil tiste nadloge. Cainkar je prenočeval pri Novakovih, drugega dne pa se je podal s svojimi slikami proti Pittsburghu.

Na 25. marca bo naš gospodinjski klub priredil za vse dobro kurjo pečenko z raznimi prikuhami. In kdo ne ljubi dobre kurje pečenke v teh slabih časih? Sezite torej po vstopnicah, da ne bo prepozno. Pazite tudi na oglas v Prosveti, kaj vse se bo tukaj godilo dne 15. aprila. Vstopnice so že sedaj v prodaji in upam, da prodajalcev ne boste pustili kar tako naprej.

Na 4. marca je prišel v našo naselbino Anton Cimperman. Rekel je, da je iz vasi Kot pri Igu. V resnici se pa piše Štrukel in doma je iz vasi Staje pri Igu. Čudno, da taji svoje pravo ime. On se je dalj časa nahajal v gozdih, kjer je delal kot lumberjack. Star je nad 60 let in sedaj brez dela. Ne vem pa, zakaj taji svoje pravo ime in bivališče.

Čital sem v Prosveti, da imajo tudi v White Valleyju mlado pevko miss Jennie Polh, ki poje lepe slovenske in angleške pesmi po radiu. Ona hoče prekositi torej našo pevko miss Rosie Mlakar, ki tudi poje vsako soboto dopoldne 15 minut po radiu. Veste, ko bo naša miss Mlakar pela še slovenske, potem ji ne bo para. Res čudno, od kod ta govorica, da je bolje, če se ne pojejo slovenske pesmi. Poglejte Italijane, Srbe in Hrvate! Vsi narodi se kolikor toliko oglašajo po radiu s svojimi pesmami in besedo. In pri nas? Rosie, le korajžo in zapoj: "Sem slovenska deklica". Pri vsakem nastopu zapoj eno slovensko.

Anton Valentinčič, 267.

Sodobno

"Kaj boš postal, ko boš velik, Pavel?"

"Radijski napovedovalec!"

"In ti, Peter?"

"Letalec!"

"In ti, Janez?"

"Jaz bom počakal na kakšno novo tehnično pridobitev."

Eden izmed gangežev (na sredi), katere je Martinova frakcija najela za razbijanje avtne unije. William Hill, E. J. Danielowsky in Joseph Mader, člani eksekutivnega odbora avtne unije, izprašujejo gangeža.

Apel za pomilostitev rudarjev

Washington, D. C.—Brien McMahon, pomožni justični tajnik, je apeliral na A. B. Chandlerja, governerja Kentuckyja, naj pomilosti štiri rudarje, ki so bili obsojeni v dosmrtno ječo na obtožbo sodelovanja v bitki med rudarji in kompanijskimi pobojniki v Evartsu, Ky., v maju l. 1931. McMahon je bil prosekutor na obravnavi proti premogovnim magnatom v okraju Harlan, Ky., ki so bili obtoženi zarote in teroriziranja rudarjev. "V teku obravnave sem dobil evidenco, da so bili obsojeni rudarji žrtve omreženja," pravi McMahon v svojem apelu. "Proti njim so nastopile priče, ki so bile na plačilni listi premogovnih družb. Bitko v Evartsu so provocirali najeteži kompanij, ki so hotele uničiti rudarsko unijo." Unije AFL in CIO so tudi aktivne v kampanji, da obsojeni rudarji dobijo svobodo.

Protikomunistični načrt pred zbornico

Albany, N. Y., 11. marca. — Državni senator John J. McNaboe je predložil zakonski načrt, da ne sme biti noben komunist, ki propagira nasilno strmoglavljenje vlade, izvoljen ali imenovan v katerikoli državni urad. V zadnjem zasedanju sta obe državni zbornici sprejeli sličen načrt, katerega pa je governer Lehman vetiral.

Volilni odbor zavrgel komunistično listo

Chicago, 11. marca. — Člani volilne komisije so odločili, da imena komunističnih kandidatov ne pridejo na glasovnico pri mestnih volitvah 4. aprila. Nominacijska peticija je bila zavržena, ker niso komunisti dobili dovolj podpisov. Zakon zahteva 71,640 podpisov, toda komunisti so jih dobili le 51,854.

Letalska zveza med Italijo in Argentino

Buenos Aires, Argentina, 11. marca. — Argentinska vlada je izdala dovoljenje italijanski letalski firmi Ala Litoria za reden poštni in potniški letalski promet med Rimom in Buenos Airesom. Italijanska družba bo konkurirala z nemškimi in francoskimi kompanijami, ki že vzdržujejo letalski promet z Argentino.

Ruska špiona spoznana za kriva

Los Angeles, Cal., 11. marca. — Hafis Salič in Mihail Gorin, agent ruskega turističnega urada, sta bila včeraj spoznana za kriva kršenja zakona proti špionaži na obravnavi pred federalnim sodiščem. Nataša Gorin, žena Gorina, ki je bila tudi obtožena špionaže, je bila oproščena. Saliču in Gorinu preti maksimalna kazen 42 let zapora. Gorin je bil na svobodi pod poroštvom $25,000, katerega je položil ruski poslanik, toda po zaključenju obravnave je bil odpeljan v zapor.

Voditelji sedeče stavke v zaporu

Waukegan, Ill., 11. marca.— Vrata okrajne jetnišnice so se zaprla za stavkarji in voditelji dveh sedečih stavk v tovarnah v North Chicagu, ki so bili obsojeni v zapor od 120 do 240 dni na obtožbo žaljenja sodišča, ki je izdalo injunkcijo proti piketiranju. Meyer Adelman, organizator jeklarske unije CIO, je dobil najdaljšo zaporno kazen — 240 dni, poleg tega pa je bil obsojen v plačitev tisoč dolarjev.

Večkratni morilec pred francoskim sodiščem

Pariz, 11. marca. — Včeraj se je pričela obravnava proti Evgenu Weidemannu, nemškemu tehniku, ki je obtožen, da je umoril šest oseb, med temi ameriško plesalko Jean De Koven. Weidemann je priznal tri umore, dočim ostale zanika. Obravnava predstavlja izrednost v zgodovini zločinov in je povzročila senzacijo v Franciji.

Stavka zaprla tekstilno tovarno

Toledo, O., 11. marca. — Tovarna Hettrick Manufacturing Co. je včeraj zaprla vrata zaradi stavke, katero je oklicala tekstilna unija CIO. Možnost je, da se bo stavka razširila na druge tovarne, ki jih ta kompanija obratuje v Goshenu, Ind., in drugih mestih. Stavka je bila oklicana, ko so se pogajanja glede obnove pogodbe razbila.

Velika napetost

Ko je bil Charles Dickens že slaven, so se za njegove romane kar trgali. V New Yorku, kjer so ga posebno cenili, je vsak novi parnik prinesel nadaljevanje njegovega zadnjega dela. Nekega dne, ko je bil spet takšen parnik z nadaljevanjem romana na poti, se je zbralo več tisoč ljudi v newyorškem pristanišču. Ko je bil parnik že dovolj blizu, je eden izmed čakajočih splezal na neki zaboj, roke položil k ustom in zakričal:

"Ali je mali Nell mrtev?" To je bilo najvažnejše, kar je množica hotela vedeti.

Ali ste naročeni na dnevnik Prosveto? Podpirajte svoj list!

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prištevajo eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člane ali nečlane $6.00 za eno leto naročnine. Ker pa člani že plačujejo pri asesmentu $1.20 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vzroka, reči, da je list predrag za člane SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Cena listu Prosveta je:

Za Združ. države in Kanado $6.00		Za Cicero in Chicago je....$7.50	
1 tednik in	4.80	1 tednik in	6.30
2 tednika in	3.60	2 tednika in	5.10
3 tednike in	2.40	3 tednike in	3.90
4 tednike in	1.20	4 tednike in	2.70
5 tednikov in	niš	5 tednikov in	1.50

Za Evropo je.....$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pismu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo:—Vsaki kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto $.....

1) Ime.....Čl. društva št.....

Naslov .....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2).....Čl. društva št.....

3).....Čl. društva št.....

4).....Čl. društva št.....

5).....Čl. društva št.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik.....Star naročnik.....

SIGRID UNDSET:

JENNY

ROMAN

Poslovenil Fran Albreht

Ko pa je Jenny legla, se je priplazila k nji. Zlezla je na vznožje postelje z baldahinom, privila noge k sebi in jih pokrila s svojo nočno haljo. Z rokami prekrižanimi čez kolena je sedela v belem somraku postelje, njena temnolasa glavica se je odražala kakor temna senčna lisa od belih zaves.

"Ti, jutri se odpeljem domov. Zjutraj bom brzojavila Lenartu, opoldne pa se odpeljem. Saj veš, Jenny, da ti lahko ostaneš tukaj, dokler te bo volja. Ne smeš me imeti za brezobzirno, a ne upam si drugače, rajši pojdem takoj."

Težko je dihala.

"Jaz ne razumem tega, Jenny. Govorila sem ž njim in on me je poljubil, pa ga vendar nisem udarila. Poslušala sem vse, kar mi je govoril, in ga nisem udarila po licu. Ne ljubim ga več, to zdaj vem, pa vendar ima tako moč nad menoj. Veš, da se bojim? Ne upam se ostati tukaj, ker ne vem, v kaj vse bi me lahko zapeljal. Če zdaj pomislim nanj, ga sovražim — če pa spregovori, sem kakor okamenela. Ne morem razumeti, da more biti človek tako ciničen — tako brutalen — tako brez sramu!

Prav tak je, kakor da ne more razumeti, da je na svetu kaj, kar se imenuje čast in sram. On ne računa s tem in ne verjame, da dela kdo tako. On kratkomalo misli, da je vse sama preračunljivost, če verujemo mi drugi v pravico in krivico. Meni, kakor da me hipnotizira s tem.

Da, pomisli, vse popoldne sem bila ž njim in ga poslušala, kar je govoril. O bog, govoril je o tem, da sem zdaj poročena in da mi ni treba biti več tako štemani na svojo čednost ali kako je že rekel. — Sicer pa je namignil, da je zdaj prost in da bi smela nekako upati, se mi zdi. V parku me je poljubil in meni je bilo, kakor da moram na vse grlo zakričati, pa nisem spravila niti glasu iz sebe. Moj bog, kako me je bilo strah! Dejal je, da pride pojutrišnjem sem k nam — jutri imajo tam veliko družbo. — In ves čas je hodil tam okrog s tistim svojim smehljajem, pred katerim sem že prejšnji čas imela tak strah. —

Kajne, da moram odpotovati, Jenny, če je tako z menoj —?"

"Da, Cesca," je rekla Jenny.

"Gotovo sem prava gos. A razumi vendar —" je mahoma glasno kriknila. — "Saj se ne upam zanesti sama nase. Eno pa mi lahko verjameš: če bi bila kdaj Lenartu nezvesta, bog mi je priča, da pojdem naravnost k njemu in mu vse povem, nato pa bi se kar vpričo njega ubila —."

"Ali ljubiš svojega moža?" je vprašala Jenny tiho.

Frančiška je za hip pomolčala.

"Sama ne vem. Če bi ga ljubila prav, tako kot je treba, bi ne imela takega strahu pred Hansom Hermannom. Se ti ne zdi, da bi mu morala dati zaušnico, ko se je tako vedel z menoj in me poljubil?

Na vsak način vem, da ne bi mogla živeti, če bi prizadela Lenartu kako krivico. Veš, dokler sem bila Frančiška Jahrmannova, se za svoje ime nisem bogve kako brigala. Zdaj pa sem Frančiška Ahlinova. In če dopustim, da pade le senca nezaupanja na to ime — njegovo ime — zaslužim, da bi me ustrelil kakor ničvredno vlačugo. Toda Lenart tega ni zmožen, jaz pa sem, to vem —."

Njeni udje so se mahoma sprožili iz svojega zapletenega položaja in ona se je tesno prižela k Jenny.

"Kajne, da verjameš ti vame? Ali misliš, da bi mogla živeti, če bi storila kaj nečastnega?"

"Ne, Cesca," Jenny jo je privila k sebi in jo poljubila. "Mislim, da ne bi mogla."

"Ne vem, kaj misli Lenart. Ne razume me, veš. Ko pa se vrnem domov, mu bom vse povedala. Tako, kot je. To mora biti."

"Cesca," je rekla Jenny mehko. Nato pa je vendar ni hotela povprašati, ali se čuti srečno.

Cesca pa je že sama jela pripovedovati:

"Ves čas mi je šlo tako težko, veš. Ni bila lahka stvar zame, lahko mi verjameš. V marsikakšnem oziru sem bila še tako nespametna, ko sem se poročila.

Lenarta sem vzela, ker mi je pričel Hans spet pisariti, potem ko se je ločil, in pa, ker je pisal, da hoče zdaj mene, jaz pa sem se ga tako bala in se nisem marala več spuščati v one stvari. To vse sem povedala Lenartu in on je bil tako obziren in fin; vse je razumel in zdelo se mi je, da je najimenitnejši človek pod solncem. Pa saj tudi je, to prav dobro vem.

Nato pa sem napravila nekaj groznega. Lenart ne more razumeti tega, in jaz vem, da mi ni odpustil. Nemara je napak, da pripovedujem vse to — pa saj sama ne razumem, Jenny. Nekoga moram vprašati, ali je res tako hudo, da moški živ dan ne more odpustiti tega. In ti mi moraš čisto odkrito odgovoriti, čuješ, čisto odkrito, ali misliš, da se res ne da več popraviti . . .

Popoldne po najini poroki sva se odpeljala v Rocco di Papa. Ti veš, kako strašno sem se bala tistega in kako me je bilo groza pred tem. In zvečer, ko me je Lenart odpeljal v najino sobo in sem zagledala tisto veliko dvojno sobo, kamor bi bila morala leči, me je popadel neznanski jok. Lenart pa je bil tako obziren — ničesar ni zahteval, dokler ne bi sama hotela.

To je bilo v soboto. Seveda se nisva imela posebno prijetno — to se pravi Lenart ne, se mi zdi. Jaz pa sem bila tako nebeško srečna, da sem bila poročena na tak način. Vsako jutro, ko sem se prebudila, sem bila tako hvaležna — a skoraj nisem smela poljubiti svojega moža. V sredo pa sva se nato odpravila na vrh Monte Cavo. Tam gori je bilo bajno lepo. Bilo je nekako koncem maja in solnce je sijalo. Kostanjev gozd se je pravkar razbrstel in je sijal ves svetlozelen, nagnoj se je razcvetal kakor blazen po rebrih, ob potih pa je stalo nešteto belih cvetlic in lilij. Zrak je bil poln solnčne pare — pred par dnevi je deževalo — jezero Nemi in Albanske gore pa so ležale srebrnosvetle pred nama pod pobočjem gozda, vsenaokrog obdane z belimi mesteci. Onkraj je ležala vsa campagna in Rim, odet v tenko megleno kopreno. Daleč tam zunaj pa Sredozemsko morje kakor moten zlat rob na obzorju. O, bilo je tako nebeško krasno! Vse življenje se mi je zazdelo tako čudovito, samo Lenart je bil žalosten. Jaz pa sem začutila, da je to najizvrstnejši človek pod solncem in imela sem ga tako neizmerno rada. Mahoma se mi je zazdelo, da je vse drugo prazen nesmisel. Tedaj sem mu ovila roke okrog vratu in dejala: 'Zdaj hočem biti vsa tvoja, ker te ljubim —'."

Cesca je za trenutek pomolčala in težko dihala:

"Moj bog, Jenny, kako vesel je bil ta siromak." Dušila je solze. "Da, bil je vesel. 'Zdajle,' je rekel, 'tukaj?' Vzel me je na svoje roke in me hotel ponesti v gozd. Jaz pa sem se branila in rekla: ponoči, ponoči. Oh, Jenny, saj ne razumem, zakaj sem napravila to — prav za prav sem vendarle hotela —. Bilo bi tako lepo — globoko kje v gozdu in solnce nad nama . . . Jaz pa sem napravila, kakor da ne maram, sam bog vedi zakaj. — Ko pa sem nato zvečer legla v posteljo in sem že toliko in toliko ur prebila v pričakovanju tega trenutka, ko je potem Lenart vstopil — glej, me je spet popadlo, da sem pričela vpiti in kričati.

Tedaj pa je on zdirjal ven, veš, in se vso noč ni vrnil domov. Ležala sem tam in bedela. Ne vem, kaj je počel. Drugo dopoldne sva se vrnila v Rim in si vzela stanovanje v hotelu. Lenart je najel dve sobi, jaz pa sem prišla k njemu. Lepo pa tedaj ni bilo več.

Odtlej pa ni bilo nikoli več dobro med Lenartom in menoj. Saj razumem, da sem ga morala grozno užaliti. A povej mi, Jenny, ali misliš, da je nemogoče, da bi mogel moški to pozabiti ali odpustiti?"

"Pozneje bi moral vendar uvideti," je rekla Jenny tiho in negotovo, "da tedaj nisi razumela — nisi poznala čuvstev, ki si mu jih ranila."

"Ne." Cesca je vztrepetala. "Zdaj razumem. Razumem, da je bilo nekaj brezmadežnega, čistega, prekrasnega, kar sem oskrunila. Tedaj pa nisem vedela tega. Jenny, ali ljubezen moškega res nikoli ne more premagati tega?"

"Morala bi. Saj si pozneje dokazala, da mu hočeš biti dobra, zvesta družica. Vso zimo si se pehala in garala in nisi tožila. Spomladi, ko je bil bolan, si prečula noč za nočjo in skrbela zanj teden za tednom."

(Dalje prihodnjič)

Otroci iz Gernike

Herman Kesten

Pravkar je izšel pod gornjim naslovom roman znanega nemškega pisatelja H. Kestena (Die Kinder von Gernika, Verlag Allert de Lange, Amsterdam). Roman se dogaja v času, ko so Francove čete zasedle deželo Baskov. 15-letni fant Carlos pripoveduje:

To minuto so začeli zvonovi zvoniti alarm pred letalskim napadom.

In vsi smo stali tiho kakor začarani v sobi, dolgo časa, dokler niso padle prve bombe; tedaj smo vsi stekli po stopnicah v klet.

Oče je zaklical: "V klet!"

"V klet!" smo kričali otroci in tekli. Stric Pablo je tekel pred nami, s smešnimi skoki in roko v roki z mano. Alarmni zvon, ki je kar naprej zvonil, in prasketajoče bombe, kakor da slede za nami po stopnicah. Sredi kleti, poleg soda sta stala Soces in sodni uradnik. Ta je kričal, da mora gor, da vzame svojo aktovko. Toda ni se premaknil z mesta. In ko je ena bomba udarila prav blizu, je padel na kolena. Soces je držal svečo in žveplenke v rokah. Trikrat je prižgal svečo. Trikrat jo je upihnil sodni uradnik. Oče je držal Gila na rokah in Inocencio za roko. Inocencia je jokala. Eugenio in Bartolomeo sta se držala objeta čez ramo. Mama je slonela ob steni, roko v roki s stricem Pablom. Oče je neprestano govoril: "Otročički, bodite tiho! Otročički, bodite tiho!"

Vedno mi še zveni v ušesih: "otročički, bodite tiho!" Potem nas je vrglo ob tla. Ko sem odprl oči, sem videl; kajti postalo je svetleje, dim in prah sta se polegla in jaz sem ležal v razvalinah; videl sem, da je odšla mati z Modeto, stric s Josejem, vsi štirje so enostavno odšli in se niso ozrli. Hiteli so, kot da morajo na vlak. Hotel sem zakričati, toda grlo ni dalo. Kasneje so prišli ljudje. Prišli so tuji ljudje. Izkopali so nas. Tedaj sem mogel kričati. "Ta živi", so rekli dobri ljudje in me odvedli. Tedaj sem vedel, da živim.

Ko so me tuji ljudje privedli na cesto, so hipoma pobegnili od mene. Začuden sem obstal in nič nisem razumel. V zraku je grmelo. Letala. Metala so bombe in streljala. Obračala so se in padala. V vrstah so se dvigala in se spuščala. Črn in rumen dim. Vročina. Ogenj. Zemlja se je tresla. Stal sem na cesti in premišljeval. Aha, očeta moram najti, brate, sestre in mamo. Kričal sem: "Mama, mama!"

Letalci so se spustili tako nizko, kakor iz radovednosti, in tedaj sem tekel; to še ni bil strah, niti obup, niti tista bolest, ki vam pregrize vse drobovje, samo tekel sem. Videl sem! Ti letalci so streljali na bežeče ljudi, ki so že bili zapustili zaščitne kletne prostore. Tu je bil trg pred cerkvijo, ovčji sejem, in letalci so s strojnicami streljali na ovce, razumete, in ovce so meketajoč umirale brez pomoči kakor otroci. In lajajoči psi so padali in niso več lajali. In letalci so streljali na mukajočo živino na živinskem sejmu; in krave so z milimi očmi padale in niso več mukale. Streljali so tako na ljudi kakor na živino. Vseeno jim je bilo. Tekel sem in gledal. Nenadoma me je zagrabila roka in me sunila v neko jamo; sredi trga je bila zemlja odprta — jama od granate. Končno so letalci odleteli. Tedaj sva stala dva na trgu, tujec in jaz. Tišina po oglušujočem hrupu je bila tako strašno tiha, stokrat strašnejša od prej. In videl sem: dele avtomobilov na strehah, strehe na vrtovih, goreča drevesa, razbita okna, porušene hiše, ki so jih raztrgale bombe od podstrešja do kleti. In mlake krvi, temne mlake s črnkasto krvjo. In mrtve. Tako nesramna je smrt. In vsepovsod mrtve. Pse, mačke, krave, može, ženske, otroke, čepeče, sedeče, vse mrtvo. In ranjence. Kako so kričali.

"Kdo ste vi?", sem vprašal tujca.

"Jaz sem pater Benedikt," je odgovoril.

Vlekel me je iz mesta na polja. Jaz sem se branil. Hotel sem nazaj. "Mama!" sem kričal.

"Na polju bo čakala," je odgovoril.

"Toda oče leži v kleti,"," sem dejal in se branil. "Poznam te", je rekel. "S samostanskega vrta sem te večkrat videl."

"Ali ste iz jezuitskega samostana?", sem ga vprašal.

Tedaj sva že bila na koruznem polju.

"Ljubi otrok", je dejal in se sklonil k meni, bil je zelo visok, in me poljubil na čelo.

Toda takrat jih je na stotine zakričalo na polju, nebo je spet grmelo, letalci so se vrnili z novimi bombami, z novimi letalskimi vajami. Letalec ne odpušča ničemur. Leteli so nad vsemi polji, v vrstah so se spuščali, v redu, kakor so bili naučeni. Obstreljevali so ceste okrog Gernike. Streljali so s strojnicami. Ljudje so se vrgli z obrazi na tla, kot da molijo. In so molili. Objemali drevesa. Lezli v jame. odleteli. In se spet vrnili. Tako Kot neumni begali po polju. Tako so prišli letalci. Tako so tudi minevale ure. Dve uri, dve večnosti. In ogenj. Zaprasketa in plapola. Se zvija in poka. Ogenj v Gerniki. V odmorih med letalskimi napadi so bežali ljudje nazaj v mesto. Drugi spet so begali po poljih. Tretji so odpirali vrata zasutih zatočišč, da bi rešili ljudi v njih. Naslednji napad je pobil reševalce in rešence. Naš župnik je šel s svetim oljem iz cerkve k umirajočim, pa ga je zadela bomba. Po vseh cestah v plamenih begajoči ljudje z ranjenimi otroki na rokah, z mrtvimi otroki, matere, ki iščejo izgubljene otroke. Žene, ki so rešile lonec, možje, ki so rešili star plašč. Pa se zruši njegova hiša nad njim in plaščem. Tu obvezujejo ranjence. Tam rešujejo matere mrtve dojenčke. S silo jim iztrgajo mrtve otroke od prsi. "Moj otrok!" kriči nesrečna mati.

Tedaj so še žene brez otrok zakričale: "Moj otrok!"

Matere, ki so iskale svoje otroke, so kričale: "Jose! Modesta! Inocencia! Gil! Bartolomeo! Eugenio! Carlos!"

Da! — sem odgovoril. "Jaz sem!"

Toda ni bila prava mati. Iskala je drugega Carlosa.

Gernika je gorela in se spreminjala v pepel. V pepel so zgoreli tudi njeni ljudje. Ob robu ceste so sedeli kot blazni in si z rokami tiščali ušesa in oči, da ne bi slišali, da ne bi videli. Slepi in gluhi so hoteli umreti.

Gorela je cerkev. Gorel je oltar. Volna na ovcah je gorela in lasje na ovčarjevi glavi. Poleg gorečega kolodvora je gorela javna hiša, klopi so gorele, naš vrt in naša hiša. Pokanje, dim, vročina. Kuhinjski stoli in rešene žimnice so ležale na cesti. V hišah so pa zgoreli ljudje. Ob tri četrt na osem zvečer so odleteli zadnji letalci. Prišla je noč in ni bila kakor druge noči.

Iz Bilbaa je prišla motorizirana policija. Zvezde so se prikazale na nebu in svetile nad vso nesrečo. Na vseh gričih naokrog so gorele hiše kot baklje. Ljudje so se na trgih zbirali in govorili. Vsi so videli, pa nič vedeli. Vsi so kričali, da bi prekričali ves hrup. In mnogo jih je še bilo v zatočiščih in niso videli, da se vrata z vrečami peska pred njimi ne tresejo več.

Potegnil sem patra Benedikta za seboj in tekel. Iskal sem svoje žive in mrtve. Mrtvi so še živeli zame. Videl sem pred seboj razdrobljene ude očeta, bratov Gila, Bartolomea in Eugena, sestre Inocencije, videl sem to strahoto in nisem verjel. In moji živi so mi bili mrtvi. Mama in stric Pablo, Jose in Modesta so zbežali iz hiše nesreče, so se rešili. Toda nisem jih našel med živimi.

Spraševal sem može, ženske, znane, tuje, duhovnike, otroke vse sem spraševal: Moja mama? Ali ste videli mojo mamo? Senoro Spinozo y Bustos? Mojo mamo? — "Ali še živi?" me je nekdo vprašal. Obrnil se je proč in nekaj zagodrnjal. Od skupine do skupine sem šel. Moja mama? Ali si jo videl?

Kasneje so pridrveli avtobusi, avtobusi vlade in vdovski vozovi na dveh kolesih. Ministri so stali tu. Neki osel je rigal. Vlada je dala naložiti brezdomce, begunce, ljudi, ki so izgubili vse. Mnogo jih beži peš po temnih cestah v Bilbao.

Pater Benedikt me je porinil v neki avtobus. Sedel sem na njegovih kolenih. Od časa do časa mi je šepnil v uho: moli moj sin. Nisem mogel moliti. Ker pa me je bilo sram pred patrom, sem se delal, kot da mrmram molitev. Pa so bile kletve. Izstopiti hočem, sem dejal patru. "V Bilbao se peljemo," mi je odgovoril.

26. aprila je zgorela Gernika. 6. maja sem se prepeljal iz Bilbaa v Bayonne. Devet ur traja vožnja.

Dnevi v Bilbau so bili strašni, noči polne groze. Podnevi sem begal po vseh cestah mesta, pogledal v vse kavarne, obhodil vsa taborišča beguncev, šel pred zapore, na morske pomole, spraševal pri vseh ladjah, po vseh hotelih. Tisočkrat sem izgovoril materinino ime Espinoza. Ustnice so bile že suhe od tega imena. Mnogo ljudi iz Gernike sem srečal. Nihče ni videl moje matere. Nihče ni vedel o drugih.

"In moji bratje in sestre?" sem vprašal.

"Tvoji bratje in sestre," je ogorčeno odgovoril sosed. "Saj so rekli, da ste vsi mrtvi."

"Ali ne vidite, da živim?"

"A, ti . . .," je dejal in me pustil stati, kot da me moj oče ni nikdar štel med svojih sedem otrok.

"Ali je mogoče?" sem vprašal patra. "Ljudje se še norčujejo?"

"Radi prevelike bolesti postanejo zlobni", mi je pojasnil pater.

Verjel sem.

"In Modesta?" sem spraševal. "In Jose? In mama? Ali sem sam ostal pri življenju? Pater! Vi gotovo kaj veste? Povejte mi resnico!"

Jezno sem vprašal: "Zakaj ste me rešili?" Hotel sem nazaj v Gerniko. Pater mi je odvrnil, da so jo že zasedli uporniki. Nisem razumel razlike, tedaj ne. Kaj naj pa napravijo meni uporniki? Ali naj me ubijejo? Hotel sem v Gerniko.

"Jaz ostanem pri tebi," mi je rekel. "Bog noče, da umreš ti, Carlos!"

Kot pestunja me je vodil za roko po cestah Bilbaa. Pred vsakim letalskim alarmom sva stekla v zavetišče, šestkrat, osemkrat na dan, vselej me je pater potegnil za seboj, me objel v svoje roke in mi pri vsaki detonaciji tiščal roko na usta, da ne bi kričal. Trikrat na dan sva šla v neko pristaniško krčmo, kamor je prej ali slej stopila večina od sto tisoč beguncev, ki so iskali trgovce s potnimi listi ali tihotapce deviz ali špijone ali prekupčevalce z živili. Gostilničar, bled, debel, mlad mož je bil kot otrok. Vsakemu je nevprašan pojasnil, da se ne spozna na kupčije, da ne ve nobenega nasveta, da se ne razume na politiko in da zahteva od gostov samo to, da v gotovini plačajo. Ta človek je imel čudovit spomin, za nič se ni brigal in vse je slišal, poznal je tisoče imen in obrazov, govoril z desettisoči. Trikrat na dan sem ga vprašal po mojih. Poznal je mojo zgodbo. Bil je doma iz Gernike. Obljubil mi je, da mi bo pomagal iskati.

"Še nič, senjor?" sem ga prišel vprašat trikrat na dan.

"Še nič!" je odgovarjal.

Čez nekaj dni mi je rekel pater, da je tega dovolj. Zdaj da moram zapustiti španska tla. Odkar so upornikí letalci šestkrat na dan obstreljevali Bilbao so zbirali dobri ljudje v Angliji, Franciji, Belgiji, Holandski, v Švici in Češkoslovaški denarna sredstva, in angleške in francoske vojne ladje so priplule pred Bilbao, da so varovale ladje, na katerih so bežali otroci, žene in starčki iz Bilbaa. Pater Benedikt je tekal z menoj od urada do urada, od oblastnije do oblastnije, da, do samega notranjega ministra je prišel in dosegel za mene dovoljenje, da odidem s prvim transportom. Tako vesel je bil tega, da se je zjokal od radosti. "Moj sin", je dejal, "Bog noče da ti pogineš!"

V svojem veselju in radi moje obupanosti je končno pristal na to, da se za nekaj ur še vrneva v Gerniko, kljub upornikom, ki so že vladali v njej, da še enkrat pojščeva mojo mamo, ali bratje in sestre, ali vsaj strica Pabla. To ni bila lahka stvar, toda s patrom sva poznala vsako stezo, vsak grič. Dopisnik nekega angleškega časopisa naju je vzel v svoj avto do Bornea. Borneo je pripadal še Baskom. Ponoči sva v čolnu veslala čez Mundako. Skozi gozd in griče stran od cest sva hodila in prišla za fronto upornikov, kmečki voz naju je potegnil blizu do Gernike. Spet sva hodila po razdejanih cestah mimo tujih vojakov. Počasi sem se znašel. Na kraju, kjer je bila stala naša hiša, sem šel dvakrat mimo. Ko sem obstal, so naju prijeli in zaprli. Zaprli so naju v neko klet k drugim jetnikom. Dvakrat sva bila zaslišana.

Špijona sta, so nama rekli Priznajte!

Odgovorila sva, da nisva špijona. Povedal sem svojo zgodbo. Povedal sem, kako mi je pater rešil življenje. Veselo so se smejali. Saj ni nič rešil, so rekli.

Tri noči sva ležala v kleti z drugimi jetniki. Med njimi so bile tudi ženske iz Gernike. Prisegale so nam vsem, da ne vedo, zakaj so zaprte. Postrelili nas bodo, so kričale. Me smo nedolžne.

Vsakdo jim je verjel, da so nedolžne in da jih bodo ustrelili. Tretjo noč je pater kot zbesnel od strahu. Kričal je. Jokal. Pritiskal me je na svoje prsi, kot da me hoče zadušiti. Nenad me je s pestjo udaril. "Ti kriv!" je sopihal. "Ti si moj rilec! Ustrelili nas bodo! nočem umreti!"

Hudo mi je bilo. Tri dni in noči sem samemu sebi oč Ti si kriv. Zakaj si speljal tra v Gerniko?

Pater je glasno molil. Jaz tiho molil k Mariji: Naša begonjska gospa, prosi Kraljica morja, obvaruj Sladka Madona, reši ga!

Nenadoma so se odprla v Nekaj so nas spodili ven, dve ženski, patra, mene. Na so nas na tovorni avto. Ž so začele tuliti.

"Bodite tiho!" je zapov vojak. "Peljajo vas k zaslišan morda vas oproste."

Za pokopališkim zidom s stavili. Ukazali so nam, da stopimo. Peljali so nas na p pališče. Neki vojak je korak sno ob moji strani, starejši "Ali nisi iz lekarne na tr me je šepetaje vprašal.

Prikimal sem.

"Poznal sem tvojega očeta Postavi se zadnji v vrsto. prvem strelu se zgrudi! Ne čati! Ko boš ležal, bom k krat ustrelil proti tebi. Ne či!"

Te minute! Stoj! Obstali Ena ženska je grozovito zak la. Pater Benedikt se je zg na kolena. Nihče ni poskusil begniti. Streli. Padel sem in česar več nisem čutil. Ko se zbudil, je bilo že vroče, sob visoko stalo, poleg mene so li mrtvi. Jaz sem živel. Hotel poljubiti roke patra Bened Groza me je bila. Splazil se v neko grmičevje in obleže jen, lačen, brez moči. Ko je šla noč, sem lezel čez griče i sti, ki vodi v Bilbao, zaš vojake, bežal nazaj, prišel v ki gozd, prebrodil reko. Proti tru sem bil spet na neki cesti stavil sem nepoznan avto, i vozil v Bilbao; neki franc dopisnik je sedel v njem, po šal mojo zgodbo, mi dal tab čokolade in me peljal v prista če pred tisto krčmo, k debel bledemu mlademu gostilničar ki me je takoj spoznal in p zno pokimal.

"Nič novega, senjor?" vprašal.

"Nič novega!" je odvrnil.

Zvečer so nas naložili 230 trok na parnik "Habana". so nas stehtali, cepili, izm Vsakdo je nosil tablico iz le ke okrog vratu, na njej je zapisana številka, ime, bival starost. Noč je bila črna in ževalo je. Tisoči so bili zbran obali. Nebo je bilo slepo. Vse či so bile navzgor zakrite.

Devet ur je trajala vo Angleške vojne ladje so vozil naši strani. "Almirante Ce ra", Francova vojna ladja nam je približala in se vr Angležev spet oddaljila . . . bana" je pristala v la Palice troci so kričali: Vive la Fra Deževalo je. Iztovorili so prešteli, preiskali, spet ste li, nahranili, napojili, spet p žili in odpeljali. Jaz sem p v Oleron.—Po svobodi.

SLOVENSKA NARODNA PODPORNA JEDNOTA

izdaja svoje publikacije in je po list Prosveta za koristi, ter pri agitacijo svojih društev in članst za propagando svojih idej. Nik pa ne za propagando drugih podp organizacij. Vsaka organizacija običajno svoje glasilo. Torej uf riční dopisi in naznanila drugih pornih organizacij in njih društev se ne pošiljajo listu Prosveta.

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne.—Cene zmerne, unijsko delo prvo

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-59 SO. LAWNDALE AVENUE

Tel. Rockwell 4904

CHICAGO, ILLINOIS